

УДК 338.45:66:330.322

ХІМІЧНА ПРОМИСЛОВІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ У РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ: РЕГІОНАЛЬНИЙ, НАЦІОНАЛЬНИЙ І МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТИ

Яструбський М.Я., к.е.н., доцент
Кузнєцов Я.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

У статті автори мають на меті дослідити розвиток ключових підприємств АПК і хімічної промисловості та їх роль на регіональному, національному, міжнародному рівні.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, інвестиції, ресурси, хімічна промисловість.

Постановка проблеми. Розвиток аграрного виробництва немислимий без продукції хімічної промисловості. Використовуючи сировину з підприємств агропромислового комплексу, хімічна промисловість комбінується і кооперується з ними. Для неї характерна й концентрація виробництва, що здійснюється шляхом об'єднання підприємств. Висока концентрація хімічної промисловості у великих і середніх промислових центрах та певних чотирьох районах країни, недостатній розвиток виробництв з маловідходною чи безвідхідною технологіями, сучасними системами очистки відходів, а також залишковий принцип фінансування охорони природи та раціонального природокористування призвели до виникнення складної екологічної ситуації в багатьох містах і регіонах України [1]. З огляду на це виникає потреба у регулюванні цих процесів, а на державному рівні – сприянню запровадженню інвестиційних проектів розвитку таких взаємопов'язаних галузей народного господарства, як агропромисловий комплекс та хімічна промисловість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальна картина розвитку економіки України, в тому числі аналізованих галузей представлена у Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів. Питання інвестиційної політики досліджувала проф., д.е.н. О. Носова [2]. Особливості функціонування АПК України досліджувались такими авторами, як Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник та ін. Однак розвиток комплексу АПК в поєднанні з суміжною галуззю хімічної промисловості залишається поза увагою фундаментального дослідження.

Формування цілей статті. Дослідження інвестиційних проектів розвитку АПК та хімічної промисловості в регіональному, національному та міжнародному аспектах.

Виклад основного матеріалу. Сільськогосподарське виробництво України формує 16-22% національного доходу країни. У структурі сільського господарства виділяють дві основні області — рослинництво і тваринництво. Залежно від соціально-економічних умов і рівня розвитку сільського господарства співвідношення між цими областями в обсягах його продукції

змінюються.

Українське агропромислове виробництво - основний споживач продуктів хімічних підприємств. Серед найбільших виробників хімічної продукції компанія «Карпатнафтохім», яка спеціалізується на виробництві хлору і каустичної соди та супутніх продуктів. Ця продукція необхідна для сільського господарства:

– використання хлору в сільському господарстві для одержання різних хлор-органічних сполук, які використовують для боротьби з шкідниками і бур'янами в сільському господарстві, а також для виготовлення різних барвників, синтетичного каучуку, пластмас тощо;

– каустична сода використовується для приготування їжі: для миття та очищення фруктів та овочів від шкірки, у виробництві шоколаду і какао, напоїв, морозива, фарбуванні карамелі, для розм'якшення маслин і надання їм чорного забарвлення, при виробництві хлібобулочних виробів. Зареєстровано в якості харчової добавки E524.

Досліджуючи моделі розвитку хімічного підприємства ми зможемо дослідити розвиток аграрного виробництва.

В період до 2000 року основний споживач даної продукції – сільськогосподарські підприємства та підприємства, які були залучені до переробки сільськогосподарських продуктів.

До створення в жовтні 2004 року ТОВ «Карпатнафтохім» компанія мала назву ВАТ «Оріана». Більшість підрозділів підприємства практично не працювали, оскільки їхня завантаженість не перевищувала 20%, а ряд цехів були зупинені повністю. Через відсутність у ВАТ «Оріана» обігових коштів підприємство було не спроможне забезпечити себе нафтохімічною сировиною, що призводило до частих зупинок олефінового виробництва. У незадовільному стані знаходилися потужності виробництва хлору і каустичної соди – надзвичайно екологічно небезпечного об'єкта. На цьому виробництві зношеність основних фондів перевищувала 70%, а тому були дуже частими його аварійні зупинки. Водночас капітальні ремонти обладнання не проводилися зовсім. У той же час кредиторська заборгованість підприємства становили 997,05 млн. грн. За наявні борги в сумі 209 млн. грн. у 2000 році воно було відключене від джерел електропостачання, газу, обмежувались залізничні перевезення. Заборгована зарплата на підприємстві виплачувалася товарами широкого вжитку, а також продуктами харчування і станом на грудень 2000 року вона становила понад 4 млн. грн.

Одним із виходів з кризового становища став пошук стратегічного інвестора та інтеграція в його бізнес середовище. Вхідження в інноваційні, промислові, економічні, виробничі, споживчі ланцюги роботи інвестора.

Із здобуттям незалежності України виробництво все важче забезпечувалося сировиною, ефективність роботи постійно падала.

2000 рік став переломним для майбутнього економічного росту підприємства. Підприємством зацікавився один з найбільших у світовому економічному просторі галузі вертикально-інтегрований концерн, що

займається видобутком і переробкою нафти і газу, виробництвом нафтопродуктів і продуктів нафтохімії-компанія «Лукойл». В основних сферах своєї діяльності компанія займає лідируючі позиції на російському і світовому ринках.

В управління підприємством відразу надійшли нові погляди на виробничий процес, інвестування, модернізацію виробництва. Був використаний ресурс компанії і творчий потенціал працівників виробництва і підприємства «Карпатнафтохім» в цілому.

З реорганізацією підприємства, запровадженням в дію інвестиційного проекту розвитку змінились виробничі показники діяльності, виробничий процес набув якісно нової форми, про що свідчать наведені у табл.1 показники обсягів виробництва, представлені на офіційному сайті ТОВ «Карпатнафтохім».

Таблиця 1

Динаміка обсягів виробництва продукції ТОВ «Карпатнафтохім»

Назва показників	Роки						
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Об'єм переробки сировини (без рециклу), тн.	488,2	878,0	1006,4	1162,9	908,2	944,2	809,4
Вінілхлорид	73,6	120,7	173,2	236,0	190,2	179,1	171,5
Каустична сода	24,6	70,4	81,6	117,7	100,6	98,3	53,4
Поліетилен	52,3	98,8	92,3	98,1	93,9	108,0	102
Рідкі фракції піролізу	65,1	117,5	124,2	122,0	88,7	40,0	28,8
Пропілен	52,1	92,0	104,1	109,4	91,7	105,6	103,6
Бензол	48,3	75,7	104,1	109,4	64,5	72,7	65,3
Важке рідке паливо	50,7	94,6	99,9	136,2	77,8	105,6	56,4
Етилен	121,6	208,3	227,0	234,1	200,9	234,8	228,4

Як показують наведені у табл.1 дані, протягом 7 років підприємство на 50% збільшило об'єм переробки продукції завдяки модернізації виробничого процесу. Сьогодні виробництво працює на рекордних потужностях, при цьому розхід сировини зменшився на 40 відсотків, а виробництво стало менш енергозатратним, оскільки розхід газу зменшився у 10 разів.

На цьому інвестиційний процес не закінчився. Починаючи з 2004 року в підприємство інвестується порядку 70 млн. доларів США.

Підприємство укладає контракти на модернізацію виробництва за проектом фірми „Лінде“ (Німеччина):

– виробництво залучає кошти на реконструкцію олефінової і поліетиленової установки. Це сучасні нафтохімічні безвідходні виробництва із замкнутим технологічним циклом. За допомогою автоматизованої системи "SIEMENS" здійснюється контроль і управління технологічними процесами на олефіновому виробництві;

– повна реконструкція одержання хлору і каустичної соди мембранним способом - шляхом впровадження прогресивної сучасної технології дала можливість підняти на вищий рівень безпеку праці та надійно захистити навколишнє середовище від згубного впливу шкідливих речовин.

Завдяки сучасним європейським інвестиціям були впровадженні високі

європейські стандарти якості.

Продукція ТОВ «Карпатнафтохім» за часи модернізації значно оновилась. Основні вимоги підприємства під час реконструкції :

- більш глибока переробка сировинних продуктів;
- суттєве збільшення випуску товарної продукції.

Впродовж 2008-2010 рр. завдяки інвестиціям ВАТ «Лукойл» в виробничий процес налагоджено виробництво полівінілхлориду суспензійного (ПВХ-С). Інвестиційні витрати – 236 млн. дол. США. Проектна потужність – 300 тис. тон в рік. В результаті впровадження інвестиційного проекту отримано високоякісний хлор, який успішно використовується у технологічному процесі виробництва вінілхлориду. Також персонал установки домогся стабільної роботи стадії з виробництва 50-процентної каустичної соди, яка нині поставляється споживачам як України, так і за кордон.

Розвиток вітчизняного виробництва профілів з полівінілхлориду сьогодні стримується відсутністю власної сировинної бази, тому цей продукт нині повністю імпортується. Існуючі в Україні виробництва ПВХ на ДП "Хімпром" (м.Первомайськ Харківської обл.) та ВАТ "ДніпроАзот" (м. Дніпродзержинськ Дніпропетровської обл.) технічно і фізично застарілі, а тому законсервовані. У даний час усі внутрішні потреби України у ПВХ-смолах задовольняються за рахунок їх імпорту з Угорщини, Польщі, Румунії, Кореї і Китаю. Із введенням у дію в ТОВ "Карпатнафтохім" нового сучасного виробництва ПВХ-С потужністю 300 тис. тон підприємство стане єдиним виробником цього продукту в Україні, а за сучасністю технології і якістю продукції воно не матиме аналогів у країнах СНД і Східної Європи.

Рис. 1. Бізнес-модель інвестиційного проекту ТОВ "Карпатнафтохім"

Дослідження ефективності роботи хімічного підприємства на різних етапах: регіональному, національному, міжнародному дає змогу зрозуміти необхідність побудови бізнес моделей, які адоптовані і успішно використовуються в економіці України. Пропонована нами модель представлена на рисунку 1.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На прикладі підприємства ТОВ "Карпатнафтохім", яке розташоване в Західній Україні, протягом 10 років впровадження інвестиційного проекту збудований унікальний бізнес організм підприємства, яке стало найкращим у Європі. Підводячи підсумки, можна сміливо стверджувати, що розробка та впровадження інвестиційних проектів у підприємства АПК та хімічної промисловості – один з ефективних шляхів виведення поймаєнованих галузей на якісно новий рівень економічного розвитку.

Література

1. Гілецький Й.Р. Економічна і соціальна географія: посібник для абітурієнтів / Й.Р. Гілецький, Р.Р. Сливка, М.М. Богович ; За редакцією Гілецького Й.Р.-Львів: ВНТЛ-Класика, 2005. – 400 с.
2. Носова О. Иностранный капитал в переходной экономике стран СНГ // Экономика Украины. – 2005. - № 10. – С.81.
3. Яструбський М.Я. Конкурентна політика в Україні на сучасному етапі економічного розвитку / М.Я. Яструбський, Я.В. Кузнецов // Вісник Національного університету „Львівська політехніка”. Економічні науки. Львів – 2011. - №720. С. 433-438.
4. Формування ЕЕАТП: місце і роль України // Економіка Україна. - 2006. - № 3 - С.64-74.

Summary

In this paper the authors intended to investigate the development of key agricultural enterprises and the chemical industry and their role in regional, national, international.

Keywords: agriculture, investments, resources, chemicals.